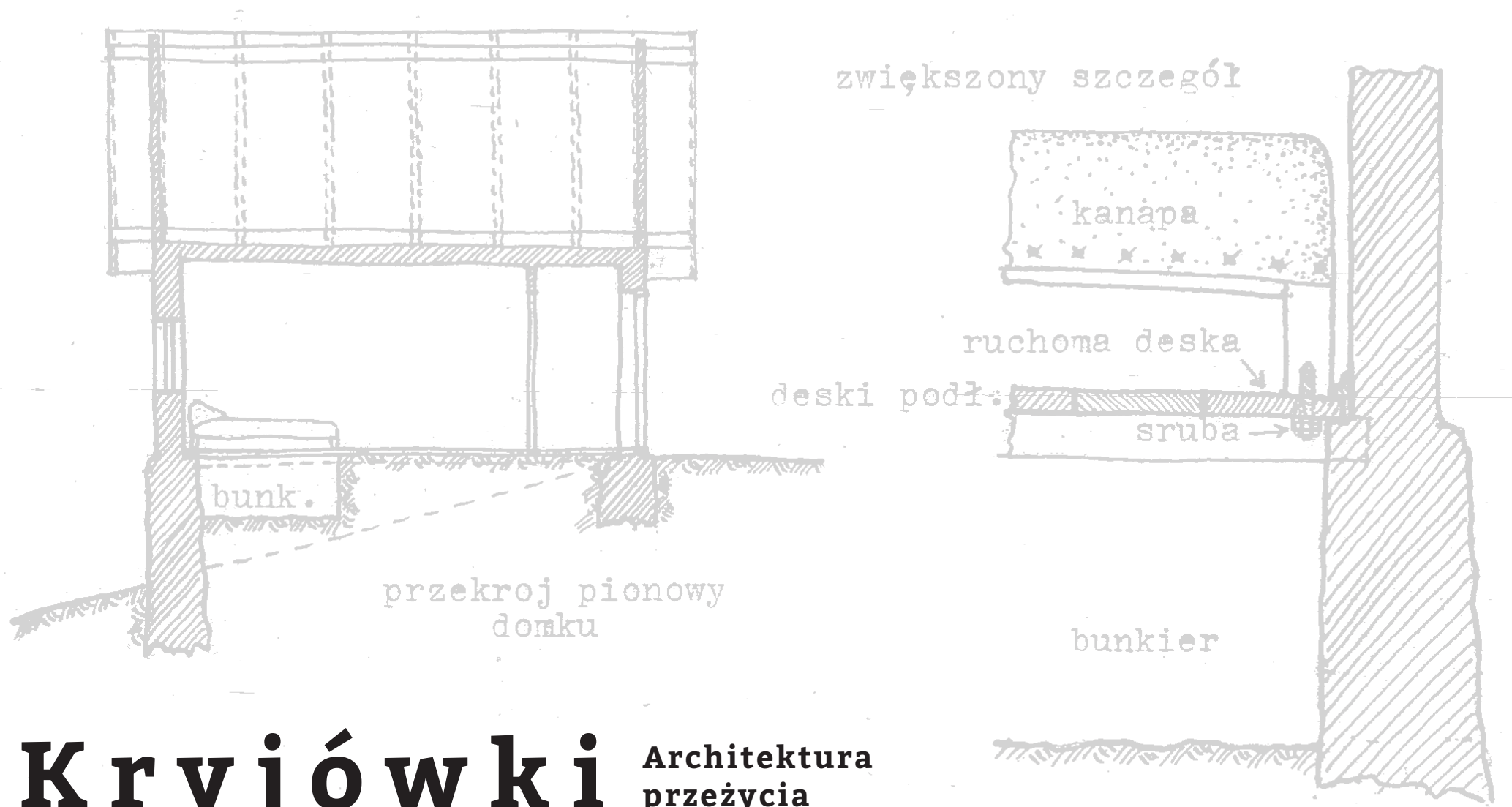

PAWILON POLSKI W WENECJI

Kryjówki

Stanisław Ruksza, Jakub Szreder

Dokumentacja (fragment) złożona do konkursu
na kuratorski projekt wystawy w Pawilonie Polskim
na 17 Międzynarodowej Wystawie Architektury
w Wenecji w 2020 r.

Kryjówki

Architektura
przeżycia

Hideouts

The architecture
of survival

K r y j ó w k i

Architektura przeżycia

Wystawa autorstwa Natalii Romik

Tematem wystawy Natalii Romik jest architektura przetrwania. W centrum Pawilonu Polonia staną półprzezroczyste i lustrzane odlewy kryjówek budowanych i wykorzystywanych przez Żydów podczas Holocaustu. Artystycznie modyfikując modele kryjówek, które z definicji muszą pozostać niewidoczne dla niepowołanego oka, Romik podejmie grę z widzialnością jako istotną właściwością ich architektonicznej formy. Wystawa bezpośrednio koresponduje z główną myślą Biennale „Jak będziemy żyli razem?”, będąc próbą namysłu nad wspólnotą zawiązywaną pomiędzy ukrywającymi i ukrywanymi. Tragiczna historia Zagłady jest punktem wyjścia do uniwersalnej refleksji nad metodami przetrwania w sytuacji egzystencjalnego zagrożenia, ich cielesnym, społecznym oraz architektonicznym wymiarem. Instalacja jest wyrazem hołdu dla codziennego trudu ukrywanych i ukrywających, ich kreatywności, solidarności, woli życia, często pomijanych w tradycji upamiętnień heroicznych, które fetują głównie bohaterów i przywódców.

Wystawa podejmuje refleksję nad fundamentalnymi problemami architektury, takimi jak relacja między formą i funkcją czy projektowaniem i użytkowaniem przestrzeni. Kryjówki często tworzone były ad hoc, z potrzeby chwili, w miejscach nieprojektowanych z myślą o zapewnieniu schronienia przed prześladowaniami. Są one świadectwem architektonicznej kreatywności użytkowników, którzy musieli zapewnić podstawowe funkcje związane z podtrzymywaniem życia – czasem na przestrzeni wielu lat – z wykorzystaniem minimalnych środków, nie mogąc radykalnie przeprojektowywać przestrzeni. Strychy, piwnice, jaskinie, drzewa czy nawet groby zyskiwały zupełnie nową funkcję, której warunkiem było utrzymanie pozoru ich dotychczasowej formy. Strych musiał wyglądać jak zwykły strych, a drzewo jak zwykłe drzewo, żeby zapewnić skuteczną ochronę.

Wystawa będzie podsumowaniem, w przystępnej i zrozumiałej formie, procesu badawczego przeprowadzonego z wykorzystaniem interdyscyplinarnego repozytorium, na które składają się techniki architektoniczne i artystyczne, badania archiwalne, metody nauk społecznych. Projekt Natalii Romik wpisuje się w szerszy trend refleksji nad poznawczym potencjałem architektury i sztuki, wykorzystując je – zgodnie z zamysłem głównego kuratora Biennale – do podjęcia refleksji nad wspólnotą zawiązywaną w sytuacji zagrożenia czy to o charakterze politycznym, ekonomicznym czy klimatycznym. Wystawa będzie zrozumiała nie tylko dla specjalistów, ale też dla szerszej publiczności, którą urzeknie przejrzystość artystycznej formy, przystępność przekazu oraz istotność przekazywanych treści.

H i d e o u t s

The architecture of survival

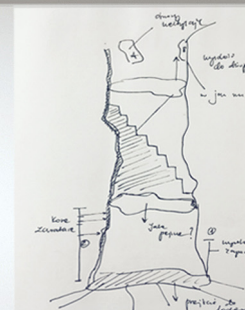
Exhibition by Natalia Romik

The theme of Natalia Romik's exhibition is the architecture of survival. Translucent and light-reflecting casts of real hideouts, originally built and used by Jews during the Holocaust, will be placed in the centre of the Polonia Pavilion. By artistically modifying the models of hideouts, which by definition must remain concealed from the unauthorized eye, Romik will play with visibility as an essential property of their architectural form. The exhibition corresponds directly with the Biennale's main theme „How will we live together?“, as an attempt to reflect on the community formed between those in hiding and their helpers. The tragic history of Holocaust is a starting point for universal reflection on methods of survival formulated in response to the existential threat, their bodily, social and architectural dimensions. The installation is a tribute to the daily toil of people seeking refuge and their supporters, their creativity, solidarity, will to live, often overlooked in the tradition of heroic commemorations, which mainly celebrates heroes and leaders.

The exhibition reflects on the fundamental problems of architecture, such as the relationship between form and function, and between design and use of space. Hideouts were often created ad hoc, out of the need of the moment, in places not designed to provide shelter from persecution. They are a testament to the architectural creativity of users who had to provide basic functions related to life support - sometimes over many years - using minimal means, unable to radically redesign the space. Attics, basements, caves, trees or even graves gained a completely new function, the condition of which was to maintain the appearance of their current form. The attic had to look like an ordinary attic and the tree like an ordinary tree to provide effective protection.

The exhibition will summarize, in an accessible and understandable form, the research process carried out by using an interdisciplinary repository, which consists of architectural and artistic techniques, archival research, and methods of social sciences. Natalia Romik's project contributes to the broader reflection on the cognitive potential of architecture and art, using them - in accordance with the intention of the main curator of the Biennale - to reflect on the communities established in response to political, economic, or climate emergencies. The exhibition will be understandable not only for specialists, but also for a wider audience, who will be captivated by the transparency of artistic form, accessibility of the message and the significance of its theme.

DAŁB „JÓZEF” W WIŚNIOWEJ

Hilic veres! Tis larbis. Simis conemus confecum pubit. Agitudaciam vehem. Equidit. An vendam us. me cividet? Pali- que abus prae cultuam idessessul consum notin ditiun ex sis nos furs ordit ves anunt vis, Ti. Ilcavo, niquide popotiam. Mae rem alabuntemus parit, delii consi conticiam ex ne et L. Uclites vensta Sentem, temquam la praeceremul hor loccii sus a te es nereme aciem publicum que ori senatiam ubis etem ine conesim esedeatque consi ceri ta efecupio, estiem, fachus vit ia ortides signone in tum omnoen sente iu inequit gra re iu et; iliciemus culius orae qua re incupim orissuludem. Ique terum efacre venatisquam audetimum abemquam pubit. Valium iam octorbi clego hos tantra L. Itam es et abes praveriorum dius. Quaster untimoltu vem ad Catamplinte dere imium ad ditinequam dicia inti st ina noc, propublius Muliciam Rommoribus. Opienat iliquem itrae iam de deludam et, conih, utus facta desedium publis, faceste ortatisa quercer iortesenam actorum iamqui pos ventife ceris, cres cupicav olica: hena, con scernum laes estres mo nium quercosser que ignox movis actum me intiae nequa ni porestis praequa sdacia? At int, auctort ellatimus. At par-

SCENARIUSZ WYSTAWY (wersja skrócona)

Wystawa „Kryjóвки. Architektura przeżycia” zajmuje całe wnętrze Pawilonu Polonia, które jednak wykorzystane jest z umiarem, podkreślając rytm przestrzenny pawilonu poprzez ustawienie obiektów w osi jego głównej ściany. Minimalistyczna forma wystawiennicza nastawiona jest na wywarcie bezpośredniego, estetycznego wrażenia, którego dopełnieniem są klarowne podane informacje.

Na pięciu metalowych stołach zaprezentowane zostaną odlewy fragmentów wnętrz kryjówek wykorzystywanych przez Żydów w trakcie Drugiej Wojny Światowej. Wykonane z silikonu odlewy, pomimo bezpośredniego odwołania do architektonicznej rzeczywistości, będą przypominały abstrakcyjne rzeźby. Ich półprzezroczyste wnętrza będzie pokryte lustrzaną powłoką, która będzie odbijać przestrzeń pawilonu, która wtapiać się będzie w otoczenie, tworząc iluzję znikania. Na stołach znajdą się odlewy fragmentów architektury pięciu schronień:

1. Bunkier (grób) na Cmentarzu Żydowskim w Warszawie na Okopowej, miejsce ukrycia Avrahama Carmi.
2. Wnętrze 650-letniego dębu „Józef” w Wiśniowej na Podkarpaciu, w którym ukrywali się bracia Hymi.
3. Deski z piwnicy w kościele parafialnym Zaśnięcia Najświętszej Marii Panny w Kobryniu, w którym duchowni ukrywali grupę dzieci.
4. Części framugi okna na strychu w prywatnym domu w Podkowie Leśnej.
5. Piaskowiec z groty nieopodal miejscowości Korolówka, w której przez wiele miesięcy ukrywały się żydowskie rodziny.

Każdej z pięciu przestrzennych instalacji towarzyszyć będą grafiki informacyjne, umieszczone na ścianie pawilonu, złożone z map, przekrojów kryjówek i danych technicznych, fotografii archiwalnych, historii osób, które się tam ukrywały.

W lewej części pawilonu umieszczona zostanie projekcja animacji inspirowanej datowanym na późne lata 1940 artykułu autorstwa inżyniera Edmunda Schönberga, który tuż po wojnie, bazując na relacjach ocalałych świadków, zanalizował architekturę wybranych kryjówek. Ten unikalny dokument pełen jest rzutów architektonicznych, przekrojów i licznych rysunków, które posłużą do trójwymiarowej rekonstrukcji architektury schronień.

Wystawa będzie wykorzystywać naturalne oświetlenie pawilonu, podkreślone dodatkowo punktowym oświetleniem infografik oraz modeli.

Wystawa realizowana będzie wraz z architektonicznym Kolektywem Senna z którym regularnie współpracuje Natalia Romik.

EXHIBITION SCENARIO (short version)

The exhibition “Hideouts. The architecture of survival” will use the entire interior of the Polonia Pavilion, distributing the exhibition elements alongside its central wall, amplifying the natural, spatial rhythm of the Pavilion. The minimalist exhibition design will facilitate direct aesthetical experience, complemented by easily accessible information, presented in the background.

Five metal tables will stand in the frontline, featuring castings of architectural details taken from hideouts’ interiors. Despite the direct reference to architectural reality, the silicone castings will resemble abstract sculptures. Their translucent interior will be covered with a mirror coating that will reflect the space of the pavilion, the sculptures will blend into their surroundings, creating the illusion of disappearing. The exhibition will present architectural details from five shelters:

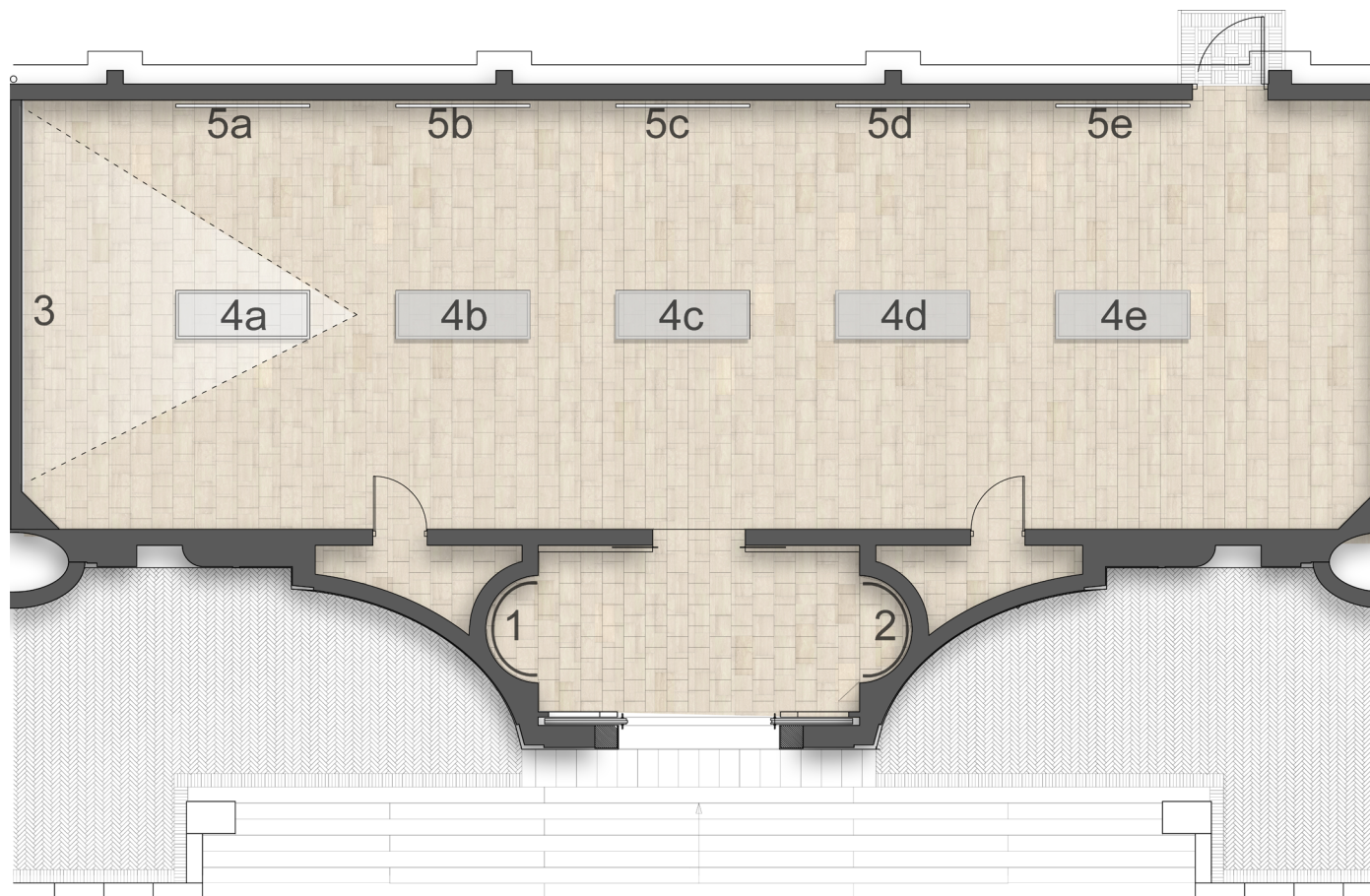
1. Bunker (grave) at the Jewish Cemetery in Warsaw at Okopowa, the place where Avraham Carmi was hiding.
2. The interior of the 650-year-old oak “Józef” in Wiśniowa in Podkarpacie, where the Hymi brothers were hiding.
3. Boards from the basement in the parish church of the Dormition of the Virgin Mary in Kobryn, in which the clergy were hiding a group of children.
4. Part of the window frame in the attic in a private house in Podkowa Leśna.
5. Sandstone from the cave near the town of Korolówka, where Jewish families were hiding for many months.

Each of the five spatial installations will be accompanied by infographics presented on the pavilion’s wall, consisting of maps, cross-sections of hideouts and technical data, archival photographs, and the history of people who were hiding there.

In the left part of the pavilion there will be a projection of an architectural, 3D rendering inspired by the text of Jewish engineer Edmund Schönberg, who shortly after the war, based on the accounts of surviving witnesses, analysed the architecture of selected hideouts. This unique document features architectural plans, sketches, blueprints cross-sections and numerous drawings of hideouts that will be used for the three-dimensional reconstruction of the shelter architecture.

The exhibition will employ the pavilion’s natural lighting, enhanced by artificial illumination of infographics and spotlights directed from above on the central tables.

The exhibition will be realized together with the architectural collective Senna with whom Natalia Romik regularly cooperates.

LEGENDA

- 1 Opis projektu wystawy
- 2 Mapa ukazująca obszar badań prezentowanych na wystawie
- 3 Projekcja multimedialna ukazująca architekturę 3D kryjówek wedle historycznego sprawozdania inżyniera Edmunda Schönberga. (Czas trwania około 9 minut)
- 4 Architektoniczno- artystyczne odlewy kryjówek:
 - 4a Odlew kamienia z grotu nieopodał miejscowości Korolówka, w której przez wiele miesięcy ukrywały się żydowskie rodziny.
 - 4b Odlew pnia 650 letniego dębu „Józef” w Wiśniowej na Podkarpaciu, w którym ukrywali się bracia Hymi.
 - 4c Odlew desek z piwnicy w kościele parafialnym Zaśnięcia Najświętszej Marii Panny w Kobryniu, w którym duchowni ukrywali grupę dzieci.
 - 4d Odlew ściany bunkra (grobu) na Cmentarzu Żydowskim w Warszawie na Okopowej- miejsce ukrycia Avrahama Carmi.
 - 4e Odlew framugi okna na strychu w prywatnym domu w Podkowie Leśnej.
- 5(a-e) Plansze, graficzne kolaże ukazujące szczegóły historii kryjówek (mapy, architektoniczne plany, wspomnienia, archiwalne fotografie) oraz sposób wykonania odlewów (rysunki 3D, skany, przekroje, rzuty).

SCENARIUSZ WYSTAWY

Wystawa „Kryjówki. Architektura przeżycia” zaczyna się w przedsionku, gdzie odwiedzający będą mogli zapoznać się z krótkim tekstem kuratorskim w języku polskim i angielskim oraz mapą z naniesionymi lokalizacjami kryjówek. Podkreślając refleksyjny charakter wystawy całe wnętrze Pawilonu Polonia będzie pomalowane na biało.

Prostopadle do osi wejścia, przy dłuższej, dominującej ścianie pawilonu postawione będzie pięć metalowych stołów o wymiarach 250X100 cm i wysokości 90 cm. Na stołach zaprezentowane będą formy rzeźbiarskie bazujące na odlewach wnętrz kryjówek.

Każdy z odlewów będzie stworzony na podstawie danych architektonicznych zebranych w trakcie wizji lokalnych, poprzedzonych dokładnymi badaniami archiwalnymi (ŻIH, IPN, archiwum Bramy Grodzkiej w Lublinie, zbiorach Yad Vashem, czy PAN). Wnętrza kryjówek zostaną zeskanowane za pomocą skanera laserowego 3D. Zebrane wymiary posłużą do stworzenia modeli 3D i odlewów z półprzezroczystych materiałów, których powierzchnie zostaną jednostronnie osrebrzone, tworząc efekt lustra. Odlewane będą architektoniczne detale (deski, framugi, drzewa), które będą służyły za architektoniczne pars-pro-toto przestrzeni kryjówek, będąc nośnikiem ich cielesnej i architektonicznej pamięci, nawiązując estetyczny dialog z widzialnością, jako ich podstawową właściwością.

Na stołach kolejno znajdą się odlewy (o wymiarach nie przekraczających 1m X 2m) detali architektonicznych znalezionych w pięciu badanych przestrzeniach:

1. Bunkier (grób) na Cmentarzu Żydowskim w Warszawie na Okopowej- miejsce ukrycia Avrahama Carmi.
2. Wnętrze 650 letniego dębu „Józef” w Wiśniowej na Podkarpaciu, w którym ukrywali się bracia o nazwisku Hymi. Dąb mimo zdobycia nagrody na „Europejskie Drzewo Roku 2017” i jego przedstawieniu na rewersie przedwojennego banknotu 100 złotych przez Józefa Mehoffera nie jest znany z historii kryjówki wewnątrz jego pnia.
3. Deski z piwnicy w kościele parafialnym Zaśnięcia Najświętszej Marii Panny w Kobryniu, w którym duchowni ukrywali grupę dzieci.
4. Części framugi okna na strychu w prywatnym domu w Podkowie Leśnej.
5. Piaskowiec z grotu nieopodal miejscowości Korolówka, w której przez wiele miesięcy ukrywały się żydowskie rodziny.

W tle stołów, na ścianie pawilonu, umieszczone zostaną grafiki korespondujące z każdą z pięciu instalacji. Infografiki będą kolażem map miejsca, w którym prezentowane kryjówki się znajdują, ich przekrojów, archiwalnych fotografii, rzutów architektonicznych kryjówek oraz krótkich informacji o historii osób, które się tam ukrywały. Każda z pięciu grafik (o wymiarach 250 X125 cm, osadzonych na dystansie od ściany na płycie kompozytowej Dibond 2cm), stanowić będzie nie tylko archiwum dokumentacji, lecz również obrazować będzie architektoniczną złożoność prezentowanych kryjówek oraz ich przestrzennego kontekstu.

SCENARIUSZ WYSTAWY cd.

Ażeby lepiej zobrazować architektoniczną osobliwość kryjówek, na lewej ścianie pawilonu wyświetlona zostanie projekcja animacji przygotowanej specjalnie pod tym kątem. Będzie to animacja 3D stworzona na podstawie rzutów architektonicznych zawartych w powojennym artykule żydowskiego inżyniera Edmunda Schönberga, który przeprowadził architektoniczną inwentaryzację kryjówek, które poznał dzięki powojennym relacjom osób ocalałych z Zagłady. Jego artykuł zawiera rzuty, przekroje i liczne rysunki, które dokumentują architektoniczną złożoność kryjówek, które polegały chociażby na łączeniu piwnic, tworzeniu tymczasowych dobudówek na strychach, czy przekopywaniu podziemnych tuneli między budynkami. Projekcja multimedialna przedstawiać będzie rendery (wizualizacje 3D) opisanych i rysowanych przez niego schronień, razem z narracją opisującą przedstawiane kryjówki. Projekcji towarzyszyć będzie nagłośnienie strefowe.

Wystawa będzie wykorzystywać będzie naturalne oświetlenie pawilonu, podkreślone dodatkowo punktowym oświetleniem infografik oraz modeli.

Wystawie towarzyszyć będzie katalog, który podkreślać będzie interdyscyplinarny charakter projektu, jego badawczy potencjał oraz uniwersalny wydźwięk. Katalog będzie zawierał eseje teoretyków architektury, krytyków sztuki, historyków, socjologów i pisarzy, które będą nie tylko podsumowaniem projektu, ale też jego samodzielnym rozwinięciem.

Wystawa (projektowanie graficzne, architektoniczne, design elementów odlewów kryjówek) realizowana będzie wraz z architektonicznym Kolektywem Senna z którym regularnie współpracuje Natalia Romik.

Dr Natalia Romik - Absolwentka nauk politycznych, designerka, artystka, członkini SARP. Uzyskała tytuł doktora na Bartlett School of Architecture UCL – tytuł pracy: „Pożydowska architektura nie-pamięci w dawnych sztetlach”. Obecnie stypendystka programu Gerda Henkel Stiftung. Jej główne pole działań artystycznych i naukowych to styk sztuki i architektury oraz po-żydowska architektura pamięci, które zrealizowała m.in. w projektach: „Stardust” w ramach festiwalu „The Knot” w Warszawie i Berlinie, performance „Predator”, performance „What Makes You Horny and Itchy in Architecture?” na festiwalu „PARADE. Critical Practice” w Londynie, „Nomadyczne Archiwum Sztetla” czy „Dreamcatcher – mobilna sauna” podczas dwóch edycji Roskilde Festival w Danii. Stypendystka programów naukowych, m.in. Stypendium Ministra Kultury 2012 na projekt „Żydowska architektura (nie)pamięci na Śląsku”. Stypendystka prestiżowego London Arts and Humanities Partnership na studia doktoranckie.

W ramach pracowni Nizio Design (od 2007 do 2014) – konsultantka m.in. designu ekspozycji stałej wystawy w POLIN- Galerii XIX w., współautorka rewitalizacji XVIII wiecznej synagogi w Chmielniku oraz Muzeum Polaków Ratujących Żydów w Markowej. Designerka i kuratorka (wraz z Justyną Koszarską-Szulc) wystawy czasowej „Obcy w domu. Wokół Marca 1968” w POLIN. Członkini architektonicznego kolektywu SENNA, z którym zrealizowała m.in. projekt wystawy stałej „Dom Pamięci Żydów Górnośląskich” w XIX wiecznym, neogotyckim domu przedpogrzebowym w Gliwicach.

